

ΤΟ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ ΤΗΣ ΑΝΕΛΚΥΣΕΩΣ

Του ΕΜΜ. ΣΤΥΛ. ΛΥΚΟΥΔΗ

Επί του όπλιταγωγού «Μυκάλης»,
7 Φεβρουαρίου 1901
Ώρα 11η της έσπρας.

Η ώρα 6η ήτο ή όρισθεΐσα διά τήν ἀναχώρησιν τοῦ ὑπουργοῦ τῆς Παιδείας εἰς Ἀντικύθηρα, συνοδευομένου ὑπὸ τοῦ γενικοῦ ἐφόρου τῶν Ἀρχαιοτήτων κ. Καββαδία καὶ τοῦ παρὰ τῷ ὑπουργείῳ τῆς Παιδείας νομικοῦ συμβούλου Ε. Λυκούδη, ἔχοντος τὴν ἐντολὴν τῆς ἐξομαλύνσεως παντὸς σχετικοῦ ζητήματος πρὸς τὰς μετὰ τῶν δυτῶν συμφωνίας τοῦ ὑπουργείου ὡς πρὸς τὰς καταβληθησομένας εἰς αὐτοὺς ἀποζημιώσεις.

Ἡ «Μυκάλη» ἐπρόκειτο νὰ ρυμουλκῇ σκεπαστὴν φορτηγίδα, φέρουσαν γέρανον, ὄργανα ἀπαραίτητα κατὰ τὰς ἐξ Ἀντικυθήρων πληροφορίας τῶν Συμαίων δυτῶν πρὸς ἀνέλκυσιν τῶν βαρέων ἐν τῷ βυθῷ τῆς θαλάσσης σωμάτων. Τὴν «Μυκάλην» συνοδεύει ἡ ἀτμομηιολία «Σῦρος», δυναμένη ὡς ἐκ τῆς μικρότητος αὐτῆς νὰ παράσχη ἀμεσωτέραν συνδρομὴν προσεγγίζουσα μέχρι τῶν κατακορύφων βράχων τοῦ τόπου τοῦ ναυαγίου. Ἀμφότερα τὰ πλοῖα ἀπὸ τῆς 6 μ.μ. ἦσαν ἔτοιμα, ἀλλὰ μόνον περὶ τὴν 8ην ὥραν κατέστη δυνατὴ ἡ ἐπιβίβασις. Εἶναι τρόπος τοῦ λέγειν, ὅτι τὰ πλοῖα ἦσαν ἔτοιμα. Διότι ἔλειπεν ἡ φορτηγίς, ὁ οὐσιώδης καὶ ἀπαραίτητος τῆς ἀρχαιολογικῆς ταύτης ναυτικῆς ἐκστρατείας ὅρος.

Κατὰ τὰ ἑλληνικὰ εἰωθότα, τὰ εἰωθότα τὰ ἀπαραίτητα, ἐγίναν λάθη καὶ παρεξηγήσεις. Φαίνεται δὲ ὅτι ἡ ἐκκίνησις μιᾶς φορτηγίδας μὲ γέρανον παρουσιάζει προβλήματα πλέον δυσπέραστα ἀπὸ τὴν ἐπιστράτευσιν ἐνὸς στόλου. Ἐν πρώτοις ὁ Ναύσταθμος ἡ δὲν εἶχε τοιαύτην διαθέσιμον ἡ δὲν εἶχε καμμίαν φορτηγίδα μὲ γέρανον, διαστολὴ, ἡ ὅποια δυνατόν νὰ ἔχη ἔννοια θεωρητικὴν, ἀλλὰ τῆς ὁποίας τὸ συμπέρασμα εἶναι ὁμοίομορφον κατ' ἀμφοτέρως τὰς περιπτώσεις ὅτι ὁ Ναύσταθμος δὲν ἔδωκε φορτηγίδα.

Ἐδέησε νὰ ζητηθῇ ἡ συνδρομὴ τῆς Λιμενικῆς Ἐπιτροπῆς Πειραιῶς, ἥτις παρεχώρησε τοιαύτην. Ἀλλὰ πολλὰ μεταξὺ κύλικος καὶ χειλῶν πέλει. Φαίνεται δὲ ὅτι ἡ φορτηγίς αὕτη ἔχει πολὺς ἀμαρτίας καὶ ὅτι ὅλα συνωμοτοῦν εἰς τὸ νὰ ὑποβοηθήσουν τὴν ἀδικαιολόγητον δυστροπίαν τῆς Ἀμφιτρίτης, ὅπως κρατῇ ἀκόμη τοὺς ἀρχαιολογικοὺς θησαυροὺς εἰς τὴν ὄχι καὶ τόσον θερμὴν αὐτῆς ἀγκάλην.

Ἐν πρώτοις τὴν φορτηγίδα οἱ ἀπεσταλμένοι τῆς Λιμενικῆς Ἐπιτροπῆς μετέβησαν ὅπως παραδώσουν εἰς τὴν ἀτμομηιολίαν «Σῦρον». Ἡ «Σῦρος» οὐδεμίαν εἶχε διαταγὴν νὰ παραλάβῃ ταύτην καὶ λίαν εὐχαρίστως ἀπεποιήθη τὴν ὀχληροτάτην συνοδείαν. Τότε ἀνεξηγήτως – τὰ αἰῶνια ἑλληνικὰ ἀνεξήγητα – ἀντὶ οἱ τῆς Λιμενικῆς Ἐπιτροπῆς νὰ φέρουν ταύτην εἰς τὴν «Μυκάλην», ἀνέστρεψαν πρῦμναν, τὴν ἠγκυροβόλησαν εἰς ἄγνωστον μέρος τοῦ λιμένος καὶ ἐν καθαρᾷ συνειδήσει, ὅτι ἐξετέλεσαν τὸ καθήκον των, ἀπήλθον οἱ ἄνθρωποι εἰς τὰ ἴδια... ἡ καὶ εἰς ἄλλα παρὰ τὰ ἴδια, τὸ ὅποιον εἶναι ὅλως ἐπουσιῶδες.

Τὸ οὐσιώδες ἦτο, ὅτι ὁ ὑπουργὸς μετὰ τῆς συνοδείας τοῦ εἶχον ἐπιβιβασθῇ τῆς «Μυκάλης» ὅτι τὸ πλοῖον εἶχεν ἀπὸ πολλοῦ ἐπαρκὴ πίεσιν πρὸς ἄπασιν, ἀλλὰ... ἡ φορτηγίς ἦτο ἀγνώστου διαμονῆς· κοπιᾶστε δὲ νὰ εὑρετε φορτηγίδα νύκτα δι' ἀναζητήσεων καὶ ἀνιχνεύσεων ἐν τῷ λιμένι τοῦ Πειραιῶς ἀφοῦ τὸ λιμεναρχεῖον ἦτο κλειστόν.

Ὅπως δὲποτε λέμβοι τῆς «Μυκάλης» καὶ ἡ ἀτμάκατος τοῦ λιμεναρχείου ἐπεδόθησαν εἰς τὴν καταδίωξιν· καὶ ἡ φυγόδικος φορτηγίς συνελήφθη, ἀμέριμνος σαλεύουσα φιλαρέσκως ἐπ' ἀγκύρας εἰς τινα γωνίαν τοῦ λιμένος τῶν Ἀλῶν.

Ὅταν τὴν ἔφεραν σχοινοδέσμιον εἰς τὴν «Μυκάλην», εὐρέθη ὅτι ἦτο ἄνευ πηδαλίου – φορτηγίς ρυμουλκουμένη ἄνευ πηδαλίου! – ὅτι ἔκαμεν ὀλίγα νερά· ὅτι τὸ ποδάσταμόν της ἦτο σαθρόν, μὴ ἐπιτρέπον ἀσφαλὴ πρόσδεσιν· ὅτι δὲν ἦτο κατεσκευασμένη νὰ πλεύσῃ ἐν πελάγει· ὅτι θὰ χρειασθῇ νὰ τὴν ἐγκαταλείψωμεν εἰς τὸ πέλαγος. Ὑπῆρχον καὶ ἄλλα πολλὰ ὅτι, ἀναγόμενα ὅλα εἰς τὸ παθητικὸν τῆς πολυπαθοῦς ταύτης φορτηγίδος, ἀλλὰ τὸ τελευταῖον τοῦτο ἦτο ἐπαρκές-

στατον, διὰ νὰ μὴ χρειάζωνται καὶ ἄλλα.

Ἐνεκα τούτου ἐλήφθησαν ὅλαι αἱ προφυλάξεις. Περιεβάλομεν τὴν ὁσφὺν τῆς – ἡκιστα κομψὴν – μὲ μίαν ζώνην ἀπὸ ἐν παχύτατον πρυμνήσιον, – τὴν ἐδέσαμεν καὶ ἐκ τῶν ἐμπροσθεν ἀπὸ τὸ κοράκι, καὶ ἐκάμαμεν ἐν γένει πᾶν τὸ δυνατόν, ὅπως ἀποφύγωμεν ἐκ μέρους τῆς πᾶσαν ἀπειθείαν εἰς τὸ ν' ἀκολουθήσῃ τὴν «Μυκάλην». Οὕτως ἀντὶ τῆς 6ης μ.μ. κατωρθώθη ν' ἀπαρῶμεν τὴν 11ην. Καὶ τοῦτο χάρις εἰς τὴν ὄντως νευρικὴν δραστηριότητα, τὴν ἐτοιμότητα καὶ τὴν ταχύτητα τοῦ κυβερνήτου ἀντιπλοιάρχου κ. Θεοχάρη. Ἐξήλθομεν τοῦ λιμένος σύροντες διὰ τοῦ πρυμνησίου τὴν ἀπειθῇ, ἡ ὁποία, ἀκυβέρνητος, ἔτρεχε πότε πρὸς δεξιὰ καὶ πότε πρὸς ἀριστερά, ὡς ἰχθύς συλλαμβανόμενος, ὁ ὁποῖος ζητεῖ νὰ κόψῃ τὴν συρτήν. Ὁ πουνεντογάρμπος ἐσύριζεν· ἡ δὲ δυσήνιος ἀνεπήδα ὀπισθεν τῆς πρύμνης καὶ ἐβυθίζετο καὶ ἐστέναζε καὶ ἐχόρευεν ὡς ἀλόφρων. Τὰ ἀποτελέσματα δὲν ἐβράδυναν. Μᾶς ἀνηγγέλθη ὅτι ἐθραύσθη τὸ κοράκι· ὅτι ἐξετοπίσθη τὸ ποδόσταμον· ὅτι ἡ φορτηγίς κινδυνεύει νὰ βυθισθῇ παρ' ὅλους τοὺς ἄβρους τρόπους τῆς «Μυκάλης», ἡ ὁποία ἐβαινεν ἡρέμα, μόλις μὲ ταχύτητα τεσσάρων μιλίων.

Μετ' ὀλίγον εἶδομεν νὰ φέρουνεῖς τὴν πρῦμναν καὶ πελέκεις διὰ νὰ κοποῦν ἐν δεδομένη στιγμῇ τὰ πρυμνήσια.

Δὲ γνωρίζω, ἂν ὁ ὑπουργὸς τῆς Παιδείας εἶναι προληπτικός. Ἄλλ' ὅπως δὲποτε, ὁ πρόλογος οὗτος τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐκστρατείας δὲν ἦτο πολὺ ἐνθαρρυντικός. Εἰς ἐπίμετρον δὲ ἠκούσθη ἐν τέλει καὶ ἡ παγερά ἐτυμγορία τοῦ κυβερνήτου, ὅτι, δὲν θέλωμεν νὰ τὴν ἀφήσωμεν εἰς τὸ πέλαγος, πρέπει νὰ καταπλεύσωμεν εἰς Πόρον διὰ νὰ τὴν ἐγκαταλείψωμεν ἐκεῖ. Τοῦτο δὲν ἀπεθάρρυνε τὸν ὑπουργόν. Τὸν ἠκούσα μάλιστα νὰ ψιθυρίζῃ *chi dura vince* (ὁ ἐπιμένων νικᾷ). Αὐτὴν τὴν φορὰν ὅμως τὸ ἐνθαρρυντικὸν τοῦτο γνωμικὸν τῶν ἀδελφῶν (!!) Ἰταλῶν μου ἐφάνη πολὺ ὀλίγον ἀποτελεσματικόν.

Ἐν λιμένι Πόρου, ὥρα 6 τῆς πρωΐας τῆς Πέμπτης.

Ἀποφασίσαντες νὰ εἰσπλεύσωμεν

ἐκάμνομεν ἐπανειλημμένως δι' εἰδικῶν φανῶν σπασμωδικὰς προσκλήσεις τῆς «Σύρου», ὅπως μᾶς ἀκολουθήσῃ, ἀλλ' ἡ ἀπόστασις ἦτο μεγάλη, καὶ ἡ «Σῦρος» ἐξηκολούθησε τὸν ὁρόμον τῆς πρὸς τ' Ἀντικύθηρα. Ἡμεῖς εἰσπλεύσαμεν εἰς Πόρον τὴν 4ην τῆς πρωῆας καὶ παρεδώσαμεν τὴν φορτηγίδα εἰς τὰς φροντίδας τοῦ διοικητοῦ τῆς προπαιδευτικῆς μοίρας. Ἐλπίζομεν, ὅτι μέχρι τῆς ἐσπέρας θὰ εἶναι εἰς κατάστασιν ν' ἀκολουθήσῃ τὴν «Σῦρον», τὴν ὁποίαν θὰ ἀποστείλωμεν νὰ τὴν παραλάβῃ, ἐὰν, ἐννοεῖται, τὴν συναντήσωμεν ἐν τῷ πελάγει, περὶ τοῦ ὁποίου ὑπάρχουν πολλὰ ἐλπιδες, διότι ἡ «Μυκάλη» διανύει 11 μίλια καὶ ἡ «Σῦρος» 8. Ἀλλ' ἔχει πρὸ ἡμῶν 4 ὥρων πορείαν, τὸ ὁποῖον δὲν εἶναι μικρόν. Ὅπως δὲ ἔπρεπε ἐπισπεύδομεν τὴν ἀναχώρησιν. Εἶναι ἤδη ὥρα θη, ὅταν ἐξηρχόμεθα τοῦ λιμένος τοῦ Γόρου.

Ἐν Πελάγει, ὥρα 9 τῆς πρωῆας.

Παραπλέομεν τὴν ἀγρίαν ἐρημόνησον Παραπόλαν ἀφ' ἧς περιστροφικός φάρος, μὲ τὴν πρῶραν πρὸς δεξιάν τοῦ Μαλέα. Μακρὰν ἐν ἀπόπτῳ φαίνεται καπνὸς ἀναθρώσκων ἐκ τῶν ἐσχατῶν τοῦ ὀρίζοντος. Ὑποτίθεται ὅτι εἶναι ἡ «Σῦρος», ἡ δραπέτις. Μᾶς ἀνακουφίζει αὐτὴ ἡ ἐλπίς· διότι θὰ ἀποσταλῇ εἰς Πόρον νὰ μᾶς φέρῃ τὴν φορτηγίδα. Σπεύδομεν πρὸς τὴν διεύθυνσιν τοῦ καπνοῦ, ἀλλὰ παραδόξως καὶ τὸ σκάφος ἐκεῖνο, ἀντὶ νὰ φεύγῃ, σπεύδει πρὸς ἡμᾶς.

Ἄνθρακες ὁ θησαυρός! Δὲν εἶναι ἡ «Σῦρος». Εἶναι φορτηγὸν, τὸ ὁποῖον μετὰ ἡμίσειαν ὥραν διασταυροῦνται πρὸς ἡμᾶς καὶ μᾶς χαιρετᾷ διὰ τριῶν ὑποστολῶν τῆς σημαίας του. Ἡμεῖς ἀπαντῶμεν μὲ μίαν μόνην ὑποστολήν. Οὕτω θέλουν οἱ διεθνεῖς κανονισμοὶ τῆς ναυτικῆς φιλοφροσύνης τῆς *Commissie navale*. Τὰ πολεμικὰ ἔχουν τὸ δικαίωμα καὶ τὴν ὑποχρέωσιν νὰ εἶναι κατὰ τὸ τρίτον μόνον τῶν ἐμπορικῶν ἀμβρόφρονα.

Πάντοτε ἐν τῷ πελάγει, ὥρα 3 μ.μ.

Ὁ πουνεντογάρμης μαίνεται· καὶ μετ' αὐτοῦ μαίνεται καὶ ἡ βροχή. Εἰς τὸ μολύβδινον ὀρίζοντα διαφαίνεται μετὰ καὶ πάλιν καπνὸς πρὸς τὰ νοτιοδυτικά. Αὐτὴν τὴν φορὰν εἶναι τέ-

λος πάντων ἡ «Σῦρος» κλυδωνιζομένη. Μετ' ὀλίγον διακρίνονται καὶ οἱ ἱστοὶ τῆς, διαγράφοντες ὡς ἐκ τοῦ κυλινδρήματος εὐρύτατα τόξα ἐπὶ τοῦ ὀ-

ρίζοντος. Μετὰ δύο ὥρας θὰ πλέωμεν ἐπὶ τέλους πλησίον τῆς, καὶ θὰ ἡμπορέσωμεν νὰ συνεννοηθῶμεν.

Πρὸς νότον θολὰ ἀμυδρὰ διαφαίνονται βουνὰ χιονοσκεπῇ. Τὸ πρῶτον τὰ βλέπω τὰ βουνὰ ταῦτα καὶ παλμοὶ συγκινήσεως συνέχουν τὴν ψυχὴ μου. Εἶναι ἡ Ἰδὴ καὶ ὅλη αὕτη ἡ μακρὰ ὁροσειρὰ εἶναι εὐρύτατα ἐξηπλωμένη ἐπὶ τῆς Μεσογείου μέχρι τῶν ἄκρων τοῦ ὀρίζοντος ἐσχατιῶν. Πόσον εἶναι ἐγγὺς τῶν ἐλληνικῶν ἀκτῶν! Νομίζει τις ὅτι τὸ φρούριον τῆς Γραμβούσης, τὸ κατάφορτον τόσων ἀναμνήσεων τῶν τουρκοενετικῶν πολέμων, εἶναι πρὸ τῆς παλάμης ἡμῶν· τόσον εὐκρινῶς διαγράφεται ἡ κατατομή του. Ναί· εἶναι πολὺ ἐγγὺς ἡ Κρήτη εἰς τοὺς βραχίονας τῆς μητρὸς τῆς· *τίς ἡξεύρει ἂν δὲν εἶναι προσεχὴς ὁ ποθητὸς ἐναγκαλισμός*.

Προσγγίσαμεν ἤδη ἐπαρκῶς τὴν κλυδωνιζομένην ἡμιολίαν, ὥστε νὰ εἶναι δυνατὴ ἡ διὰ σημάτων συνεννόησις. Οὕτω τουλάχιστον φρονοῦν ἀπὸ τῆς «Μυκάλης». Ἐπαίρονται λοιπὸν ἐπὶ τοῦ ἱστοῦ διάφορα σήματα. Ἐννοια τούτων: «Καταπλεύσατε Πόρον». «Ρυμουλκήσατε φορτηγίδα Ποταμὸν Ἀντικυθήρων».

Ἡ «Σῦρος» ὁμως δὲν ἐνόησε τίποτε ἐξ ὅλων τούτων τῶν σημάτων. Εἶναι πεπρωμένον νὰ εἰσπλεύσωμεν ὁμοῦ εἰς Ἀντικύθηρα. Ἀλλὰ τί καιρὸς! Πῶς συρίζει ὁ πουνεντογάρμης καὶ πῶς μᾶς πλήττει ἡ βροχή. Ἀναντιρρήτως δυσμενέστερος καὶ ἀντιαρχαιολογικώτερος καιρὸς ἦτο ἀδύνατον νὰ εὐρεθῇ. Θὰ εἰσπλεύσωμεν μετ' ὀλίγον εἰς τὸν ὄρμον τοῦ Ποταμοῦ. Τοῦτο μὲ ἀτμόπλοιον τοῦ ὄγκου τῆς «Μυκάλης» εἶναι ναυτικὸν πραξικόπημα, ἀληθὲς κατῶρθωμα. Ἀλλὰ ὁ κ. Θεοχά-

Ο ἐφήβος των Αντικυθήρων πριν αποκατασταθεῖ πλήρως.

ρης δὲν εἶναι ἐκ τῶν πλοιάρχων, οἱ ὁποῖοι ὀπισθοδρομοῦν πρὸ τῶν δυσχερειῶν.

Φαίνεται ἤδη ἐντὸς τοῦ ὄρμου ὁ τροχαντὴρ τῶν τιμῶν σπογγαλιῶν, τῶν ἀφελῶν Συμαίων, ἀπέναντι τῶν ὁποίων καὶ ἡ ἀρχαιολογία καὶ τὸ ἔθνος δὲν ἔχουν ἐλαφρὰν ὀφειλὴν.

Ἑσπέρα τῆς πέμπτης Φεβρουαρίου, ὥρα 9 μ.μ.

Ἐφθασαμεν ἐν τῷ λιμένι «Ποταμῶ Ἀντικυθήρων» περὶ ὥραν 5ην μ.μ.

Εὐρομεν ἐκεῖ τοὺς φιλοπάτριδας τοὺς τιμίους Συμαίους. Δὲν γνωρίζω τί ἐπώνυμον νὰ δώσω εἰς τὸν χαρακτήρα των, χαρακτήρα, διὰ τὸν ὁποῖον καὶ αὐταπάρνησις καὶ ἀφιλοκέρδεια καὶ αὐτοθυσία εἶναι λέξεις ἀνεπαρκεῖς καὶ ὥχραι. Ἐν τῇ χώρᾳ, ὅπου ἡ ἀπεμπόλησις τῶν ἀρχαίων κειμηλίων ἔχει ἀναχθῇ εἰς ἐπιστήμην καὶ ἐπάγγελμα, εἶναι ἀκατάλυτος τῶν ἀγαθῶν νησιωτῶν ἡ φιλοπατρία, οἱ ὅποιοι ὄχι μόνον ὀλόκληρον ἀδέσποτον ἀρχαιολογικὸν θησαυρὸν κατέδειξαν, ἀλλὰ καὶ μὲ μόχθους καὶ κινδύνους, τῶν ὁποίων τὴν φρίκην τίποτε δὲν δύναται νὰ περιγράψῃ, ἀποσποῦν ἀπὸ βύθους μέχρι 35 ὀργυῶν καὶ προσφέρουν εἰς τὸ ἔθνος. Μόνον τὸν μικρὸν ἐκείνον χάλκινον κεχηνότα, τὸν ἀδέσποτον ἐν τῷ βυθῷ τοῦ πελάγους, ὅπως οἱ σπόγγοι, ἐάν ἐπώλουν εἰς τὸ ἐξωτερικόν, θὰ ἤρκει νὰ ἀπαλλαγοῦν τὸ ὑπόλοιπον τοῦ βίου των, τῶν βασάνων καὶ τῶν κινδύνων τοῦ φοβερώτερου τῶν ἐπαγγελμάτων, ἐκ τῶν ὁποίων οἱ ὀδόντες τοῦ καρχαρίου δὲν εἶναι ὁ τρομερώτερος, ἀπέναντι τῶν αἱμορραγιῶν τοῦ ἐγκεφάλου καὶ τοῦ νωτιαίου, τῶν κεραυνοβόλων ἐν τῷ βυθῷ ἀποπληξιῶν καὶ τῆς γενικῆς παραλύσεως.

Εἶναι ὅλοι φυσιολογικῶς ἄδολοι, εἰλικρινεῖς, ἀνδρικοί· κεραμόχροοι μορφαί, τὰς ὁποίας ἐψήσεν ἡ ἀλμη καὶ ὁ ἥλιος.

Παραδίδω τὰ ἄσημα τῶν μετριοφρόνων τούτων ἡρώων ὀνόματα εἰς τὴν δημοσίαν συμπαθείαν. Εἴθε πάντοτε τὸσον ἐντιμὰ ὀνόματα νὰ ἡξιοῦντο τῆς ἀναγραφῆς ἐν τῷ τύπῳ.

Ἰδιοκτῆτης τοῦ σπογγαλιευτικοῦ πλοίου Φώτιος Λενδιακός.

Κυβερνήτης Δημήτριος Κοντός, γαμβρός του.

Δύται: Ἰωάννης Ροδίτης, Γεώργιος Μουντιάδης, Κυριακός Μουντιάδης,

Ἡλίας Ζυκοπάντης, Κωνστ. Καλαφάτης, Γεώργιος Θ. Κρητικός (Τουρκοκρῆς νεοφώτιστος) καὶ Βασίλειος Ἰωάν. Ζουρούδης.

Ναῦται: Νικόλας Λενδιακός, Φιλήμων Κουμπουριός, Τρώρτζος... Ἰταλός, Σωτήριος Παπᾶ Καλοδοῦκας, Ἰωάννης Παπᾶ Καλοδοῦκας, Μερκούρης Καραγιάννης, Νικήτας Φασσάκης, Ἰωάννης Α. Φωτάρης, Σταυρὴς Μιχαλούτζος, Κώστας Σταυρὴ Χάης καὶ Γιάνγκος Νικολάου Διάκου Γεωργακίου.

Ἄμα τῇ ἀφίξει μας ἀμέσως ἐπεδόθημεν εἰς τὴν ἀνέλκυσιν ἀγαλμάτων, ἅτινα οἱ Συμαῖοι δύναντο νὰ φέρουν ἐκτὸς τῆς ἰσάλου καὶ εἶχον ρυμουλκῶσι ὑποθαλασσίως εἰς ὕδατα ἀβαθέστερα ἐν τῷ ὄρμῳ.

Ἐνὸς τούτων τὴν κεφαλὴν, θαυμασίαν κεφαλὴν νεανίου, σωζομένην κατὰ τὸ πλεῖστον ἀκεραίαν, ἐνεχείρισαν εἰς τὸν ὑπουργὸν ὅστις τὴν ἀπεθαύμαζε ἐν ἐξάλλῳ χαρᾷ. Ἐπέβημεν τοῦ σπογγαλιευτικοῦ καὶ κατέβη κάτω ὁ δῦτης διὰ τὴν πρόσδεσιν τοῦ κορμοῦ βάθος ὀκτὼ περίπου ὀργυῶν.

Μὲ τὴν ὑελίνην διόπτραν παρακολουθοῦμεν τὰς ἐν τῷ βυθῷ ἐργασίας. Πρηνὴς ἐν αὐτῷ ὁ σκαφανδροφόρος δῦτης φαίνεται ὡς μυθικὸν θαλάσσιον τέρας ἐναγκαλιζόμενον ἐν πτώμα. Τὸ ἀγαλμα προσεδέθη, ἡ θάλασσα ἐκόχλασε καὶ ἡ μεταλλίνη κεφαλὴ τοῦ δῦτου μὲ τοὺς κρυσταλλίνοους τερατώδεις ὀφθαλμοὺς ἐπεφάνη. Ἡ ἄκρα τοῦ κάλυμματος προσεδέθη εἰς τὸν γέρανον τῆς «Μυκάλης» καὶ τὸ ἀτμοκίνητον ἱππάριον ἤρξατο τῆς ἀνελκύσεως. Κατεστραμμένον δυστυχῶς τὸ θαυμάσιον ἀγαλμα, ἀλλὰ διατηρεῖ τὸ σχῆμα τοῦ θεσπέσιον, τὴν στάσιν τοῦ ἀπαρμίλλου κάλλους καὶ ἡ κεφαλὴ, ἡ μόνη διασωθεῖσα ἀπὸ τῆς φθορᾶς, διότι ἦτο βυθισμένη ἐν τῇ ἀμώδῃ ἰλύϊ, ἐπιτιθεμένη δίδει εἰς τὸ ὅλον θαυμασίαν ἐκφρασιν ζωῆς.

Ἀνελκύονται καὶ ἄλλα ἀγάλματα· ἅπαντα δυστυχῶς κατεστραμμένα. Τὸ μάρμαρον δὲν ἀντέχει ἐν τῇ θαλάσσῃ. Ὡ! ἀν τὰ ἀριστουργήματα ταῦτα ἦσαν χαλκᾶ.

Αὐριον θὰ μεταβώμεν εἰς τὸν τόπον τοῦ ναυαγίου, ἀφοῦ προηγουμένως ἀνελκύσωμεν ταῦρον, ἐντοπισμένον εἰς ἀβαθὴ ὕδατα. Ἄλλ' οἱ δῦται διηγούνται εἰς ἡμᾶς περιεργότατα καὶ ἀκατάλυτα περὶ τοῦ πυθμένου καὶ τῆς

θέσεως, ἐν ἧ εὐρίσκονται τὰ ἀγάλματα. Ταῦτα, λέγουν, εἶναι ὡς κρυμμένα ἐντὸς βαθειῶν σχισμῶν τοῦ βυθοῦ, ἄλλα δὲ καλύπτουν ὀγκόλιθοι πελώριοι, μόλις διαφαινόμενα κάτωθι αὐτῶν. Ταῦτα εἶναι ὄντως ἀνεξήγητα. Ἡ πρῶτα ἴσως λύση τὸ αἰνίγμα τοῦτο, μετὰ τοῦ ὁποίου ἕτερον αἰνίγμα ὄχι ὀλιγώτερον ἀνεξήγητον ἐπιπλέκεται· τί ἐγιναν οἱ κορμοὶ καὶ αἱ κεφαλαὶ τῶν εὐρεθέντων μεταλλίνων ποδῶν, οἱ ὁποῖοι μάτην ἀνεζητήθησαν πανταχοῦ.

Παρασκευῇ, 9 Φεβρουαρίου, ὥρα 9η τῆς πρωῒας.

Ἐξεπλεύσαμεν μὲ τὰ δύο ἀτμόπλοια εἰς τὸν τόπον τοῦ ναυαγίου. Ἡ δὲ ἐξηγεῖται ἡ παράδοξος διάθεσις τῶν ἀγαλμάτων ἐν τῷ πυθμένι. Διατὶ ἄνωθεν τῶν ἀγαλμάτων ἐπικάθηνται βράχοι· διατὶ εὐρίσκονται μόνον συντρίμματα ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ· διατὶ ἄλλα εἶναι ἐσφηνωμένα εἰς βαθυτάτας σχισμὰς βράχων. Σεισμικὴ δόνησις τεραστία ἄνωθεν τοῦ τόπου τοῦ ναυαγίου, εἰς ἄγνωστον ἐποχὴν, ἔχει ἀνοίξει δύο μεγάλας χαράδρας ἐπὶ τῆς ξηρᾶς εἰς μῆκος ἑκατοστίους μέτρων· παρὰ τὴν θάλασσαν δὲ κατακόρυφοι βράχοι ἔχουν κυλισθῇ ἐπὶ τοῦ ναυαγίου, τοῦ ὁποίου ἡ ἀπὸ τῆς ἀπορρώγος ἀκτῆς ἀπόστασις δὲν εἶναι ἀνωτέρα τῶν 25 ὀργυῶν. Διὰ τοῦτο συντριβέντες κατεχώσθησαν οἱ κορμοὶ τῶν χαλκίνων ἀγαλμάτων, οὐδαμοῦ τοῦ βυθοῦ δυνάμενοι ν' ἀνευρεθοῦν. Εἰς δῦτης κατῆλθεν εἰς βάθος 22 ὀργυῶν. Μετὰ δέκα λεπτά ἀνελθὼν ἀνήγγειλεν ὅτι προσέδεσεν ἐν κατεστραμμένῳ ἀγαλμα—ὅλα δυστυχῶς τὰ μαρμάρινα κατεστραμμένα—. Ἦρξατο ἡ ἀνέλκυσις· ἐπὶ δίωρον ἐξηκολούθει ἀγὼν δεινός χωρὶς νὰ κατορθωθῇ ν' ἀνέλθῃ τῶν βυθῶν πλέον τῆς ὀργυῖας.

Ἄλλ' ὁ κ. Θεοχάρης ἔκαμεν πρᾶξιν δεινῶς παρακινδυνευμένην· κατῶρθεν νὰ προσεγγίσῃ τὴν «Μυκάλην» ἐγγὺς τῶν ἀπορρώγων βράχων παρ' ὅλον τὸν δεινὸν κίνδυνον τοῦ πλαγιάσματος καὶ ν' ἀναλάβῃ τὸν κάλυον ἐπὶ τοῦ βαρούλκου τοῦ ἀτμοπλοίου. Τὸ ἱππάριον ἤρξατο κινούμενον. Ἦδη ἤρξατο νὰ πρασινίξῃ ἡ θάλασσα· ἡ συγκίνησις κορυφούται· πελώριος ὄγκος ἀναδύεται· εἶναι κολοσσιαῖον ἀγαλμα καθημένου ἀνδρός ἐπὶ θρόνου. Ἀλλὰ μόνον τὰ γενικὰ σχήματα· οὐδεμία λεπτομέρεια· ἡ χάρις μόνον τῶν γενικῶν

γραμμών. Ἡ θάλασσα ἐπὶ τόσους αἰώ-
νας ἠπῆρξεν ἐχθρὸς ἄσπονδος τοῦ
Παρίου μαρμάρου.

Ἡ ἐργασία ἐξακολουθεῖ. Πελώριος
βράχος ἐπικάθηται ἄλλων μαρμάρων.
Οἱ φιλόσοφοι δύται κατορθώνουν νὰ
τὸν περιδέσουν διὰ παχυτάτου κάλω.
Ἡ ἄκρα αὐτοῦ φέρεται διὰ λέμβου εἰς
τὴν «Μυκάλην» καὶ μετ' ὀλίγας στρο-
φὰς ὁ βράχος κατακυλιέται εἰς τὴν ἄ-
βυσσον.

Ἀμέσως νέα κατάδυσις τῶν ἥρωι-
κῶν δυτῶν· πολλαπλασιάζουν τὰς κα-
ταδύσεις ὑπὸ τὰς παρορμήσεις τοῦ ὑ-
τουργοῦ καὶ ἀνέρχονται ἐπὶ τῆς ἐπι-
φανείας σχεδὸν ἡμιθανεῖς. Νέοι κορ-
μοὶ ἀναβιβάζονται· νέα παραμορφω-
μένα ἀριστουργήματα. Δυστυχῶς ἡ
συλλογὴ τῶν συλητῶν, πλουσιωτάτη
εἰς μάρμαρα, ἦτο πτωχὴ εἰς χαλκᾶ,
τῶν ὁποίων οὐδὲν νεώτερον εὑρέθη.
Εἰς νεαρῶτατος δύτες καταδύεται μὲ
τὸν τράχυλον περιτυλιγμένον διὰ
χρυσοκεντήτου μανδουλίου διακο-
σμήτου μὲ ἀργυρὲς πούλιες. Τὸ ἐκκέ-
ντησε, λέγει, ἡ μνηστὴ του, καὶ διὰ
τοῦτο τὸ φέρει εἰς τοὺς βυθοὺς ὡς
περίαπτον· βαθύτατος ἔρως, κατα-
δυόμενος μέχρι βάθους 35 ὀργυιῶν!
Κατὰ τὴν ἀνάδυσιν εἶχε ἐννηγκαλισμέ-
νην θαυμασίαν λάγνηνον.

Ἀνελκύσθησαν καὶ ἄλλοι τινὲς
κορμοὶ ὅλως κατεστραμμένοι. Ἐν ὁ-
μως ἄγαλμα σώζει ὅλην τὴν χάριν τῆς
στάσεως, πλαστικότητα ἀνεκφράστου
κάλλους. Εἶναι τὸ φάντασμα τοῦ Ἑρ-
μοῦ τοῦ Πραξιτέλους, ἡ σκιά του, ἡ σι-
λουέτα του. Τὸ ὅλον πλαστικώτατα ἀ-
γάλματα λαβόντα ἐν τῇ θαλάσῃ τὴν
μορφὴν νεκρῶν τῆς Πομπηΐας.

Παρασκευῇ, ὥρα 9η μ.μ.

Κατεπλεύσαμεν εἰς Αὐλέμονα Κυ-
θῆρων πρὸς προσόρμισιν διὰ τὸ ἀλίμε-
νον τῶν Ἀντικυθῆρων. Παρὰ τὴν πα-
ραλίαν πολύγωνον ἐνετικὸν φρούριον
μὲ θολωτὰς κανονιοθυρίδας καὶ ἀνωθι
αὐτῶν ὁ στερεότυπος πτερωτὸς λέων
τοῦ Ἀγίου Μάρκου. Ἐπὶ ὑψηλῆς κο-
ρυφῆς ἡ «Ἀγία Μόνη», μοναστήριον
ἀποτελοῦν λαμπρὰν οἰκοδομήν. Ἦτο,
λέγουσιν, ἡρειπωμένη πρὸ τοῦ ἀγῶνος,
ὅτε φυγὰς μετέβη ἐκεῖ ἐκ Ζακύνθου ὁ
Κολοκοτρώνης. Λέγουσιν ὅτι εἶπε τότε:
«Παναγία μου, βοήθησέ με νὰ ἐλευθε-
ρωσῶ τὴν Πατρίδα μου καὶ νὰ σὲ χτίσω
με γάλην». Ὅπερ καὶ ἐπραξε μετὰ τὴν
ἀποκατάστασιν τοῦ ἔθνους.

Ὦρα 10η τῆς πρωΐας

Ἐπεστρέψαμεν μετὰ τῆς «Μυκά-
λης» εἰς τὸν τόπον τοῦ ναυαγίου. Οἱ
δύται εἰργάζοντο ἀπὸ πρωΐας.

Σωρὸς ἀγαλμάτων κατεστραμμέ-
νων ἔχει ἀποπετρωθῇ εἰς μίαν ἐνιαίαν
μᾶζαν μετὰ τῶν βράχων.

Ἀνελκύομεν καὶ σήμερον ὄγκους
ἀγαλμάτων· ὄγκοι μόνον δυστυχῶς ἀ-
πέμειναν. Ὁ κ. Θεοχάρης, τῆς «Μυ-
κάλης» ὁ ἀκάματος κυβερνήτης, καὶ
πάλιν δι' ἀγγαιῶν τοῦ πληρώματος,
διὰ τῶν λέμβων καὶ διὰ τῆς ἐπικινδύ-
νου προσεγγίσεως τοῦ πλοίου βοηθεῖ
τὴν ἀνέλκυσιν.

Ἑσπέρα τοῦ Σαββάτου.

Ἐπάθομεν ἀνεπανόρθωτον ἀτύχη-
μα.

Ἐπὶ ὥρας πολλὰς ἀγωνιζόμενοι οἱ
δύται εἶχον προσδέσει μετ' ἀνηκού-
στους κόπους πελώριον κορμόν ἵππου
ἀκεφάλου. Ἡδυνήθημεν ν' ἀναρτήσω-
μεν τὸν κάλλον ἐπὶ τῆς «Μυκάλης»,
ὅτε ἦτο ἐτι ἱκανὸν βάθος. Ἄλλ' οἱ κόμ-
βοι τῆς προσδέσεως ἐλύθησαν καὶ ὁ
πελώριος κορμὸς κατευλίσθη εἰς τὴν
ἄβυσσον. Κάλλιον ἐν τούτοις τοῦτο·
διότι, ἂν ἐλύετο, ὅταν θά ἤωρεῖτο ἐπὶ
τοῦ καταστρώματος τῆς «Μυκάλης»,
αἱ ζημαῖαι θά ἦσαν δυσυπολόγιστοι.

Μετ' ὀλίγον ἡ «Μυκάλη» ἀποπλέει,
ὅπως κομίσῃ τὰ κατὰλληλα μηχανήμα-
τα πρὸς ἀνέλκυσιν τῶν ὑπολοίπων, ἄ-
τινα κατὰ τὰς παραστάσεις τῶν δυτῶν
εἶναι πελώρια.

Ἐπιστημονικὴν ἢ μᾶλλον καλλιτε-
χνικὴν ἀξίαν δὲν ἔχουν πλέον ταῦτα.
Ἄλλ' ἡ αἰθουσα, ἐν ἣ θ' ἀποτεθοῦν, θ'
ἀποτελῇ τὴν ζωντανωτέραν καὶ τὴν
πενθιμωτέραν συγχρόνως παράστα-
σιν τοῦ καταποθέντος ὑπὸ τῆς θαλάσ-
σης καλλιτεχνικοῦ θησαυροῦ. Ἄν δὲ
εὔρεθοῦν καὶ τὰ λοιπὰ χαλκᾶ ὑπὸ τὸ
βάθος τῆς τραγᾶνας (χονδρὰς ἁμ-
μου), τὸ κέρδος θά εἶναι ἀνυπολόγι-
στον, διότι ταῦτα δὲν ἐφθάρησαν.

Ὁ ὑπουργὸς παραμένει ἐνθαρρύν-
ων πάσει δυνάμει τοὺς δύτας, ὅπως
ἐξακολουθήσουν τὸ ἔργον αὐτῶν,
τοῦ ὁποίου αἱ συνθήκαι ἀπέβησαν ἤδη
πολὺ δυσχερέστεραι.

Συνεχίζεται

ΕΝΟΙΚΙΑΣΕΙΣ
ΠΩΛΗΣΕΙΣ
ΣΚΑΦΩΝ

ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΟΙ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΙ:

JEANNEAU

NAUTOR SWAN

VOSPER THORNYCROFT

The Symbol
of Yachting

VERNICOS
YACHTS

Διαδόχου Παύλου 12 (4η Μαρίνα) GR - 166 75 Γλυφάδα
Τηλ.: 8946 981, 8931 190 - ΤΛΧ.: 210446 VERN GR, 225817 VERN GR - FAX.: 8947467

ΤΑ ΕΥΡΗΜΑΤΑ

ΤΟΥ

ΝΑΥΑΓΙΟΥ ΤΩΝ ΑΝΤΙΚΥΘΗΡΩΝ

Τὸ σπουδαῖον ἀρχαιολογικὸν εὕρημα τῆς παρὰ τὰ Ἀντικύθηρα θαλάσσης προὐκάλειται, ὡς εἰκός, τὸ γενικὸν ἐνδιαφέρον τῶν ἐπιστημόνων καὶ λογίων παντὸς τοῦ κόσμου. Ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία ἐπιθυμοῦσα νὰ καταστήσῃ κοινῶς γνωστὰ τὰ κατ' αὐτὸ καὶ νὰ διευκολύνῃ τὴν περὶ τούτου ἐπιστημονικὴν ἔρευναν, ἀπεράσισε νὰ προβῇ εἰς τὴν δημοσίευσιν πάντων τῶν σπουδαιοτέρων τῶν ἐκ τῆς θαλάσσης ἀνελκυσθέντων ἀντικειμένων.

Ἡ ἱστορία τοῦ εὕρηματος ἔχει ὡς ἑξῆς:

Περὶ τὸ τέλος τοῦ 1900 Συμαῖοι δύται ἀλιεύοντες διὰ τοῦ σπογγαλιευτικοῦ πλοιαρίου τοῦ Φωτίου Λεντιακοῦ ὑπὸ κυβερνήτην τὸν Δημ. Ἐλευθ. Κοντὸν ἀνείλκυσαν κατὰ τὰ βόρεια παράλια τῶν Ἀντικυθήρων, τῆς ἀρχαίας Αἰγίλης¹, πλησίον τῆς θέσεως τῆς καλουμένης σήμερον Πινακάκια μίαν περίπου ὥραν μακρὰν τοῦ ποταμοῦ τοῦ κυριωτέρου ὄρμου τῆς νησίδος, καλῶς διατηρουμένην χεῖρα χαλκοῦ ἀγάλματος. Ἄμα τῇ εὐρέσει ταύτης ὁ κυβερνήτης τοῦ πλοιαρίου καταδύει καὶ αὐτὸς καὶ ἰδὼν ἐκεῖ, ἔνθα εὐρέθη ἡ χεῖρ, σωρὸν διαφόρων ἀρχαίων ἀγαλμάτων, διέκοψε τὴν ἀλιεῖαν τῶν σπόγγων καὶ ἀπῆρεν εἰς Σύμην, ὁπόθεν συμβουλευθεὶς καὶ ἄλλους φιλοπάτριδας Συμαίους, προσῆλθεν εἰς Ἀθήνας καὶ ἀνεκοίνωσεν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν κυβέρνησιν τὸ εὕρημα ἐξαιτούμενος συνάμα παρὰ ταύτης τὴν ἄδειαν, ὅπως ἰδίαις δαπάναις προβῇ εἰς τὴν ἀνέλκυσιν τῶν ἀγαλμάτων.

Μολονότι ἡ ἀνακοίνωσις ἐγένετο κατ' ἀρχὰς δεκτὴ μετὰ δυσπιστίας εὐκόλως ἐννοουμένης, ἐν τούτοις ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις διὰ τοῦ Ὑπουργοῦ

τῶν Ἐκκλησιαστικῶν παρέσχε τὴν αἰτουμένην ἄδειαν εἰς τὸν Δημ. Κοντὸν ὑποσχεθεῖσα, ὅτι ἀμοιβὴν ἀνταξίαν τῶν εὕρημάτων θὰ ἔδιδεν αὐτῷ μετὰ τὸ πέραν τῶν ἐργασιῶν, καὶ ἀπέστειλε μετ' αὐτοῦ εἰδικὸν ἀντιπρόσωπον τοῦ ἀρχαιολογικοῦ τμήματος ὡς καὶ μικρὸν πολεμικὸν πλοῖον, ὅπως βοηθῇ κατὰ τὸ δυνατόν εἰς τὰς ἐργασίας τῆς ἀνελκύσεως τῶν ἀρχαιοτήτων.

Αἱ ἐργασίαι ἤρξαντο περὶ τὰ μέσα Νοεμβρίου τοῦ 1900 καὶ διήρκεσαν μέχρι τοῦ Σεπτεμβρίου τοῦ 1901 διακοπεῖσαι μόνον ἐπὶ ἓνα περίπου μῆνα περὶ τὸ Πάσχα τοῦ 1901· ἐννοεῖται ὅτι αἱ καθήκοντες ἐργάσιμοι ἡμέραι ὡς ἐκ τοῦ τρικυμιώδους πελάγους, ἐν ᾧ ἐγένετο ἡ ἐργασία, οὐδ' εἰς τὸ τέταρτον τοῦ μνημονευθέντος χρόνου ὑπολογίζονται.

Ἡ ἔρευνα τοῦ βυθοῦ ἐγένετο διὰ πεπειραμένων σπογγαλιέων καταδυομένων τῇ βοηθείᾳ τῶν συνήθων διὰ τὴν ἀλιεῖαν τῶν σπόγγων χρησιμοποιούμενων σκαφάνδρων, ἡ δ' ἀνέλκυσις τῶν μὲν ἐλαφρῶν ἀντικειμένων ἐγένετο διὰ τῶν συνήθων ἐν τοῖς σπογγαλιευτικοῖς πλοιαρίοις τροχαλιῶν, τῶν δὲ βαρυτέρων διὰ τοῦ βαρούλκου τοῦ παρισταμένου πάντοτε πολεμικοῦ πλοίου.

Ἡ θέσις ἔνθα ἔκειτο ἐν τῇ θαλάσῃ τὸ ναυαγῆσαν πλοῖον ἀπέχει περὶ τὰ 25 μ. ἀπὸ τῆς ἀκτῆς καὶ ἔχει βάθος ἀπὸ 25 μέχρι 34 ὀργυιῶν.

Τὸ πλοῖον τοῦ ὁποίου πολλὰ ξύλα ἔβλεπον οἱ δύται καὶ ἔνια ἀνείλκυσαν, κεῖται, ἂν δυνάται τις νὰ κρίνῃ ἐκ τῶν ἀσαφῶν δηλώσεων τούτων, παραλλήλως πρὸς τὴν παραλίαν, μέρος δ' αὐτοῦ καὶ τοῦ φορτίου του φαίνεται ἐκαλύφθη ὑπὸ παρασυρθέντων ἐκ τῆς ἀκτῆς μεγάλων βράχων.

Ἡ ἀνέλκυσις τῶν ἐν τῷ ὕδατι ὁρατῶν μεγάλων

¹ Cerigotto· ὑπὸ τῶν κατοίκων σήμερον ὀνομάζεται Σιγγιλιό.

Διηγήσεις και ντοκουμέντα από έναν απόγονο του καπετάνιου που ανακάλυψε το ναυάγιο των Αντικυθήρων

Δημοσιεύθηκε στις 27/12/2014 από τον Κώστα Μαυραγάνη στην ιστοσελίδα huffingtonpost.gr

Από την ανακάλυψή του το 1900 μέχρι και σήμερα, ο μηχανισμός των Αντικυθήρων (γνωστός και ως «υπολογιστής» ή «αστρολάβος») εξακολουθεί να προκαλεί το έντονο ενδιαφέρον. Το εν λόγω τεχνούργημα, μοναδικό μεταξύ μιας σειράς άλλων εξαιρετικά πολύτιμων ευρημάτων, χρονολογείται πριν την εποχή του ναυαγίου (60-50 π.Χ) και ανελκύστηκε στο πλαίσιο επιχείρησης της οποίας ηγήθηκε ο καπετάνιος Δημήτρης Κοντός από τη Σύμη, με τη συνδρομή πλοίων του Ελληνικού Βασιλικού Ναυτικού.

Ο Στέργιος Κοντός, απόγονος του καπετάνιου, ασχολείται εδώ και χρόνια με την έρευνα πάνω στην ιστορία του ναυαγίου, συγκεντρώνοντας βιβλιογραφία και υλικό της εποχής. «Η όλη ιδέα ήταν η τεκμηρίωση των οικογενειακών διηγήσεων» αναφέρει ο ίδιος – επίσης άνθρωπος της θάλασσας όντας κυβερνήτης ιστιοπλοϊκών σκαφών- εξιστορώντας τη συναρπαστική ιστορία της ανακάλυψης μέσα από το «πρίσμα» των οικογενειακών αφηγήσεων και των αρχείων που έχει συγκεντρώσει, το οποίο περιλαμβάνει δημοσιεύματα εφημερίδων της εποχής, βιβλία και τεκμήρια του Ιστορικού Αρχείου της Αρχαιολογικής Υπηρεσίας.

Το «σημαδιακό» Πάσχα του 1900

Τα πληρώματα που έμελλαν να μείνουν στην ιστορία είχαν ξεκινήσει λίγο πριν το Πάσχα του 1900 από τη Σύμη για το καθιερωμένο τους ταξίδι στην Τυνησία για να αλιεύσουν σφουγγάρια. Το σπογγαλιευτικό συγκρότημα αποτελούσαν δύο καΐκια, το «Ευτέρπη» και το «Καλλιόπη», με επικεφαλής τον καπετάνιο Δημήτριο Κοντό. Το συνολικό πλήρωμα ήταν 22 άνδρες.

Το ξέσπασμα θύελλας (με ένταση ανέμου που ξεπερνούσε τους 50 κόμβους) ανάμεσα στο ακρωτήριο Μαλέα και την Κρήτη ανάγκασε τον καπετάνιο να αναζητήσει καταφύγιο, αγκυροβολώντας στο λιμάνι Ποταμός στα Αντικύθηρα

«Τα Αντικύθηρα είναι ένα νησί μικρής έκτασης ενώ είναι βραχώδες και πετρώδες. Οι αρχαίοι το έλεγαν Αιγυλία ενώ σήμερα οι ντόπιοι το λένε Σιγυλιό και οι ναυτικοί Τσιριγότο. Το συγκεκριμένο πέρασμα από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα είναι εξαιρετικά επικίνδυνο για τα σκάφη καθώς είναι μια περιοχή με αβαθή νερά και ακανόνιστα ρεύματα» αναφέρει ο Στέργιος Κοντός.

Όταν κόπασε η θύελλα, στις 4 Απριλίου, ο καπετάνιος, Δ. Κοντός, με το «Καλλιόπη» πήγε στο ακρωτήριο Γλυφάδια, βορειοανατολικά του νησιού, και στα 25 μέτρα από την ακτή (θέση Πινακάκια) διέταξε τον δύτη Ηλία Λυκοπάντη (γνωστός ως Σταδιώτης) να βουτήξει και να ψάξει για σφουγγάρια.

Η συνέχεια είναι λίγο πολύ γνωστή: σε βάθος 42 μέτρων ο δύτης είδε έκπληκτος ένα μεγάλο ναυάγιο, μήκους 50 μέτρων, να εκτείνεται στον επικλινή βυθό, περιλαμβάνοντας αμφορείς, απομεινάρια του σκάφους, μπρούτζινα και μαρμάρινα αγάλματα και άλλα αντικείμενα.

Ο Λυκοπάντης επέστρεψε στην επιφάνεια και ενημέρωσε τον καπετάνιο, που καταδύθηκε – αρχιδύτης με μεγάλη εμπειρία και ο ίδιος- επίσης για να δει ίδιους όμμασι το ναυάγιο. Μεταξύ των ευρημάτων ξεχώρισε ένα άγαλμα, από το οποίο απέσπασε τον δεξιό βραχίονα – το «χέρι στον βυθό» από το οποίο πήρε τον τίτλο του το ομώνυμο μυθιστόρημα της Κίρας Σίνου- και το έφερε πίσω στο πλοίο ως αποδεικτικό στοιχείο, προβαίνοντας στη συνέχεια σε ακριβείς μετρήσεις για να μπορεί να ξαναβρεί την τοποθεσία.

Έξι μήνες αργότερα, ο καπετάνιος επέστρεψε στη Σύμη (υπό οθωμανική κυριαρχία εκείνη την εποχή) και κατόπιν συζήτησης με τους δημογέροντες αποφασίστηκε η ενημέρωση της ελληνικής κυβέρνησης.

«Στις 6 Νοεμβρίου 1900, ο Δημήτριος Κοντός και ο Ηλίας Λυκοπάντης πήγαν στην Αθήνα έχοντας πάρει μαζί τους τον μπρούτζινο βραχίονα ως πειστήριο. Στην συνάντηση παρίστατο και ο εκ Σύμης καταγόμενος Αντώνιος Οικονόμου, καθηγητής της Αρχαιολογίας στο Πανεπιστήμιο Αθηνών. Ο Δημήτριος Κοντός ενημέρωσε τον υπουργό Εκκλησιαστικών και Δημοσίας Εκπαιδεύσεως Σπυρίδωνα Στάη για το ναυάγιο. Του είπε πως εαν η κυβέρνηση του παρείχε τον κατάλληλο εξοπλισμό οι δύτες του θα μπορούσαν να ανελκύσουν τα αρχαία αντικείμενα από το βυθό της θάλασσας. Θα μπορούσε επίσης να αναλάβει ο ίδιος με δικά του έξοδα την ενάλια ανασκαφή και να θέσει τόσο το πλήρωμα όσο και τους δύτες του στην υπηρεσία του κράτους έναντι αμοιβής» διηγείται ο Στέργιος Κοντός.

Ειδικότερα, στις 7 Νοεμβρίου ο Δ. Κοντός ανακοίνωσε εγγράφως την ανακάλυψή του προς τη Γενική Εφορεία Αρχαιοτήτων: «ὁ ὑποφαινόμενος ἀλιευὼν σπόγγους ἐν ἐλληνικοῖς ὕδασι ἀνεῦρον ἐν τῷ βυθῷ τῆς θαλάσσης δεξιὰν χεῖρα χαλκοῦ ἀγάλματος κατὰ τι μεγαλειτέραν τοῦ φυσικοῦ» και ζήτησε την άδεια να συνεχίσει την ανέλκυση με δικά του έξοδα: «ἰδίᾳ δαπάνῃ νά ἐρευνήσω καί ἀνασύρω ἐκ τοῦ βυθοῦ τῆς θαλάσσης τὰ τυχόν ἐκεῖ ὑπάρχοντα ἄλλα ἀρχαῖα ἀντικείμενα».

Παράλληλα, ρωτούσε «ποία ἔσται ἡ ἀμοιβή ἣν θέλω λάβει παρὰ τῆς Ἑλλ. Κυβερνήσεως ἐν ἣ περιπτώσει αἱ ἔρευναί μου ἤθελον στεφθεῖ ὑπὸ ἐπιτυχίας». Ἡ ἀπάντηση ἀπὸ τὸν ἀρμόδιο ὑπουργό, Σπυρίδωνα Στάη, ἦταν θετική, ἐνημερώνοντας τὸν καπετάνιο ὅτι τὸ κράτος ἦταν πρόθυμο νὰ συνδράμει με τὴν ἀποστολή πολεμικοῦ πλοίου καὶ με οἰποιοδήποτε ἄλλο μέσο. «[...] Τὴν ἀμοιβὴν ὑμῶν διὰ τὰ ἀγάλματα ταῦτα ὀρίζει τὸ ἄρθρον 37 τοῦ περὶ ἀρχαιοτήτων νόμου» [...] «ἐπειδὴ δὲ ἡ ὑπηρεσία ἣν θέλετε παράσχει τῷ Ἐθνικῷ ἡμῶν Μουσεῖῳ εἶναι μεγάλην, διαβεβαιοῦμεν ὑμᾶς ὅτι ἡ χορηγηθησομένη ὑμῖν ἀμοιβή θὰ εἶναι γενναία. Ὁ περὶ ἀρχαιοτήτων νόμος [...] ὀρίζει αὐτῷ ἀμοιβὴν ἴσην τοῦ ἡμίσει τῆς ἀξίας τοῦ ἀρχαίου (ἀριθμ. 10 καὶ 11). [...]».

Στις 21 Νοεμβρίου ὁ ὑπουργὸς ζήτησε ἀπὸ τὸν ομόλογο τοῦ ἐπὶ τῶν ναυτικῶν τὴν συνδρομὴ πολεμικοῦ πλοίου. (Αρ. πρωτ. 22979/21-11-1900) Ἡ κακοκαιρία ἐμπόδισε τὸν ἀπόπλου τῶν δύο καϊκιῶν καὶ τοῦ οπλιταγωγοῦ «Μυκάλη» μέχρι τὶς 24 Νοεμβρίου. Ἡ ἀνέλκυση παρουσίασε τεράστιες δυσκολίες, λόγω τῶν ἀντίξων καιρικῶν συνθηκῶν καὶ τῆς ἀδυναμίας παραμονῆς τῶν δυτῶν στὸ βυθὸ γιὰ μεγάλο χρονικὸ διάστημα. Τὸ «Μυκάλη» πλοῖο μεγάλου ἐκτοπίσματος δὲν μποροῦσε νὰ πλησιάσει τὶς ἀκτὲς καὶ στὶς 27 Νοεμβρίου 1900 ἐπέστρεψε με ὅσα ἀρχαία εἶχαν ἀνελκυθεῖ.

Στις 29 Νοεμβρίου, ὁ Στάης ἔδωσε ἐντολή στὸν ἐφορο Ἀρχαιοτήτων Γαβριήλ Βυζαντινὸ, νὰ μεταβεῖ στὰ Ἀντικύθηρα με πολεμικὸ πλοῖο, γιὰ τὴν ἐπιτήρηση τῆς ἀνέλκυσης. Ὁ Γ. Βυζαντινὸς κατέπλευσε με τὴν ἀτμοημιολία «Σύρος» στὸν Αὐλαῖμονα καὶ στὶς 29-11, μαζί με τὰ σπογγαλιευτικὰ προσέγγισαν τὸν τόπο τοῦ ναυαγίου καὶ ἀπέστειλε τηλεγραφικὴ ἀναφορά πρὸς τὴν Γενικὴν Εφορείαν τῶν Ἀρχαιοτήτων. Ὁ Γ. Βυζαντινὸς κατέπλευσε με τὴν ἀτμοημιολία «Σύρος» στὸν Αὐλαῖμονα.

Κατόπιν δυσκολιῶν λόγω κακοκαιρίας, ἦρθε μιὰ μεγάλη «νίκη»: Στις 8 Ἰανουαρίου 1901, σὲ τηλεγράφημα ἀναγγέλθηκε ἡ ἀνέλκυση τοῦ «Ἐφηβου τῶν Ἀντικυθήρων». Γιὰ τὴν προσωρινὴ φύλαξη τῶν ἀρχαίων ἐνοικιάσθηκε οἰκία στὰ Ἀντικύθηρα. Ἐν συνεχείᾳ, τὰ τεμάχια τοῦ ἀγάλματος καὶ τμήματα μαρμάρινων γλυπτῶν παρελήφθησαν ἀπὸ τὸ «Σύρος» καὶ μεταφέρθηκαν στὸν Πειραιά, γιὰ νὰ φυλαχθοῦν στὸ ὑπουργεῖο. Ὁ ὑπουργός, Σπ. Στάης, εἶχε ἀμεση ἐποπτεία, ζητώντας νὰ ἐνημερώνεται καθημερινὰ καὶ υπογραμμίζοντας τὴν ἀνάγκη γιὰ

μέγιστη δυνατή προσοχή. Ο ίδιος κατέφθασε στον τόπο του ναυαγίου στις 7 Φεβρουαρίου του 1901.

Ο Εμμ. Λυκούδης, νομικός σύμβουλος του κράτους, και επιβλέπων της ανέλκυσης των αρχαιοτήτων, εξέδωσε το 1920, το ημερολόγιο που κράτησε κατά την διάρκεια της ανελκύσεως, με την ονομασία : "Σελίδες".

Ο Εμμ. Λυκούδης στο ημερολόγιό του μεταξύ άλλων είχε γράψει και τα εξής:

«[...] εἶναι ἀκατάληπτος τῶν ἀγαθῶν νησιωτῶν ἡ φιλοπατρία, οἱ ὅποιοι ὄχι μόνον ὀλόκληρον ἀδέσποτον ἀρχαιολογικὸν θησαυρὸν κατέδειξαν, ἀλλὰ καὶ μὲ μόχθους καὶ κινδύνους, τῶν ὁποίων τὴν φρίκην δὲν δύναται νὰ περιγράψῃ, ἀποσπῶν ἀπὸ βάθους μέχρι 35 ὀργυῶν καὶ προσφέρουν εἰς τὸ Ἕθνος. Μόνον τὸν μικρὸν ἐκείνον χάλκινον κεχηνότα, τὸν ἀδέσποτον ἐν τῷ βυθῷ τοῦ πελάγους, ὅπως οἱ σπόγγοι, ἐάν ἐπῶλουν εἰς τὸ ἐξωτερικόν, θὰ ἤρκει νὰ ἀππαλαγοῦν τὸ ὑπόλοιπον τοῦ βίου τῶν βασάνων καὶ τῶν κινδύνων τοῦ φοβερωτέρου τῶν ἐπαγγελμάτων, ἐκ τῶν ὁποίων οἱ ὀδόντες τοῦ καρχαρίου δὲν εἶναι ὁ τρομερώτερος, ἀπέναντι τῶν αἰμορραγιῶν τοῦ ἐγκεφάλου καὶ τοῦ νωτιαίου, τῶν κεραυνοβόλων ἐν τῷ βυθῷ ἀποπληξιῶν καὶ τῆς γενικῆς παραλύσεως. [...] Παραδίδω τὰ ἄσημα τῶν μετριοφρόνων τοῦτων ἡρώων εἰς τὴν δημοσίαν συμπάθειαν. [...]».

Για την ρυμούλκηση των βαρέων αγαλμάτων χρησιμοποιήθηκαν ξανά στον τόπο του ναυαγίου το «Μυκάλη», συνοδευόμενο από το «Σύρος» και μια σκεπαστή φορτηγίδα με γερανό, ενώ λίγο αργότερα προστέθηκε και μια μικρή τορπιλοθέτιδα, το «Αιγιάλεια».

Στις 17 Φεβρουαρίου 1901 εντοπίσθηκαν αγάλματα κάτω από τεράστιο βράχο, που μετακινήθηκε από το ρυμουλκό. Ο υπουργός, υποπτευόμενος ότι ο όγκος αυτός ήταν κολοσσιαίο άγαλμα διέταξε την ανέλκυσή του, με κίνδυνο για το πλοίο. Αποκαλύφθηκε ότι επρόκειτο για μαρμάρινο ακέφαλο κολοσσό Ηρακλή τύπου Farnese.

Στις 19 Φεβρουαρίου 1901 οι δύοτες εξαντλημένοι αρνήθηκαν να συνεχίσουν τις εργασίες και ο Σπ. Στάης τους έπεισε να συνεχίσουν τις καταδύσεις με τη υπόσχεση πρόσθετης αμοιβής.

Από τα μέσα περίπου του Μαρτίου του 1901 έως και τον Σεπτέμβριο του 1901 οι εργασίες συνεχίσθηκαν υπό την εποπτεία του επιστάτη Α. Κρητικού και του εφόρου Κ. Κουρουνιώτη. Τηλεγραφήματα του εφόρου Κ. Κουρουνιώτη δείχνουν ότι ο αριθμός και η σημασία των ευρημάτων μειώνονταν. Στις 31 Ιουλίου 1901 ο υπουργός Σπ. Στάης ζήτησε από τον καπετάνιο Δημ. Κοντό να σταματήσει την ανέλκυση. Ο Δ. Κοντός ζήτησε παράταση των εργασιών ως το τέλος του Οκτωβρίου, «έχων χρηστάς ελπίδας ότι υπάρχουνσι ἔτι ἐν τῷ βυθῷ τῆς θαλάσσης πολλά ἔτι ἀρχαιολογικά ἀντικείμενα...». Ο υπουργός έδωσε αυθημερόν την άδεια περαιτέρω ερευνών, «στέργομεν ὅπως παράσχομεν ὑμῶν τήν αἰτουμένην ἄδειαν».

Στις 30 Οκτωβρίου 1901 οι εργασίες τελικά σταμάτησαν, όταν οι καταιγίδες κατέστησαν αδύνατη την κατάδυση.

Κατά την διαδικασία καταβολής των αμοιβών υπήρξαν και διαφωνίες, με τους δύτες να προχωρούν σε συντηρητική κατάσχεση κατά του Δ. Κοντού, με σκοπό την εξασφάλιση της αμοιβής τους. Ωστόσο οι οφειλές τακτοποιήθηκαν σύντομα.

- **Επιστολή του Δ. Κοντού προς τη Γενική Εφορεία Αρχαιοτήτων**

[illegible]

- Επιστολή του Υπουργού Σ. Στάη προς τον Δ. Κοντό. 7 Νοεμβρίου 1900

αριθμ. 17111
 Αθήναι 7 Νοεμβρίου 1900

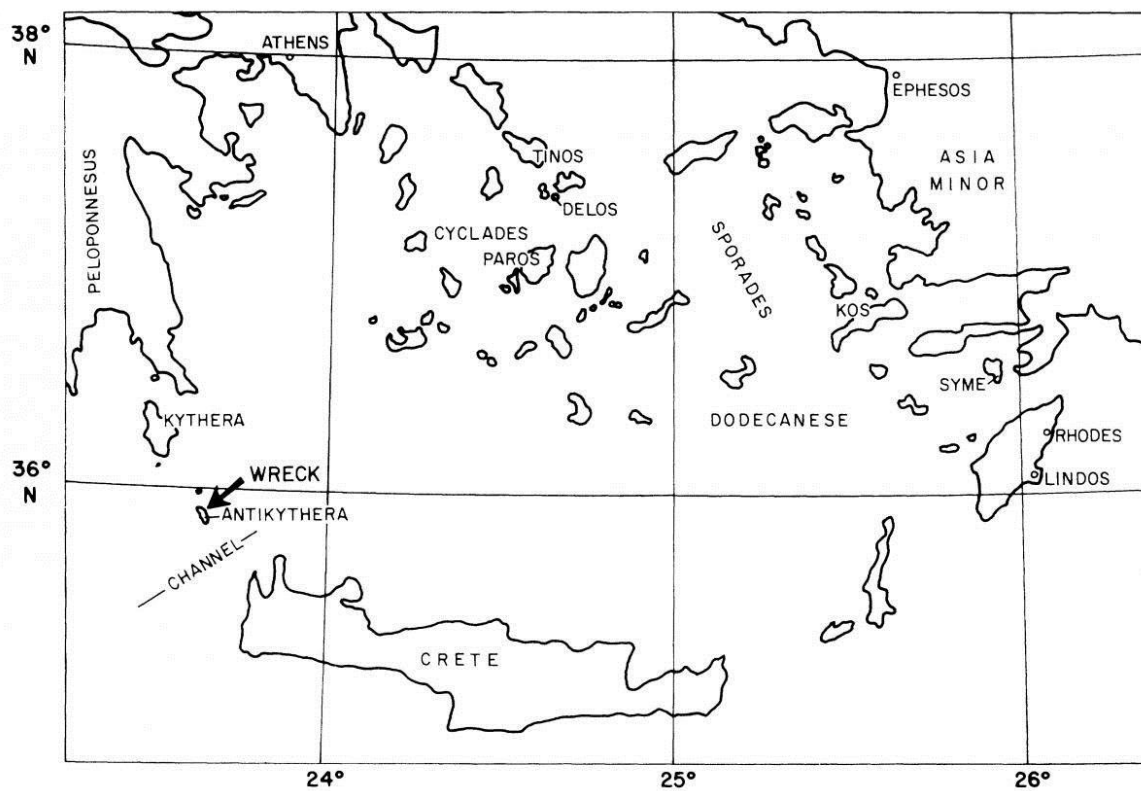
Πρὸς
 τὸν Διευτ. Ἐλ. Δ. Κοντό.

Ἐξ ἀποκρίσεως τῆς ἀπὸ 7 Νοεμβρίου ε.ε. κρῆ-
 τιστικῆς ἐρωτῆσας διαβιβάζουσα ὑποθέσει
 εἴκοθα κρέμονται καὶ δι' ἀποστολῆς ποδωρικῶν ἀποκρίσεων καὶ
 δι' ἄλλων συνδεδειγμένων μέσων καὶ συνδεδειγμένων ὑποθέσεων κρῆ-
 τιστικῶν ἐν τῇ ἐν τῇ ποδωρικῇ τῇ διατάξει ἀναγράφονται, ὡς ἐκτελεσθέντες.
 Τῇ ἀποκρίσει ὑπὸ Δι' ἑλ. ἀποκρίσεων λαμβάνει ἐξίτην καὶ ἀρ-
 ρητῶς τῇ περὶ ἀρχαιοτήτων τήν. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἀποκρίσις
 ἡ δέχεται καὶ ἡ ἐν τῇ ἀποκρίσει Μουσίου ὑπὸ τῇ
 διατάξει ὑπὸ δι' ἑλ. ἀποκρίσεων ὑπὸ ἀποκρίσεων δέχεται
 γινώσκουσα.

Ὁ περὶ ἀρχαιοτήτων τῆς προεπιλεγμένης περιόδου
 περιλαμβάνει διατ. περίληψη ἀποκρίσεων καὶ ἀποκρίσεων
 ἀρχαίων ἐξίτην αὐτῶν ἀποκρίσεων ὡς καὶ ἀποκρίσεων καὶ ἀποκρίσεων
 καὶ καὶ 44). Ἡ μέλλουσα καὶ ἐξίτην τῇ προεπιλεγμένη ὑπὸ ἀποκρίσεων
 ἀποκρίσεων δέχεται καὶ ἀποκρίσεων οὐσιαστικῶς καὶ τῇ διατάξει τῇ
 καὶ τῇ τῇ, διὸ καὶ ἀποκρίσεων ἡ ἀποκρίσεων διατ. ἀποκρίσεων καὶ ἀποκρί-
 σεων ἐν τῇ ποδωρικῇ καὶ διατάξει ἀναγράφονται ἐν τῇ ποδωρικῇ καὶ
 ἀποκρίσεων ἀποκρίσεων ἀποκρίσεων ἀρχαίων, διὸ καὶ καὶ ἀποκρίσεων καὶ
 καὶ ἀποκρίσεων καὶ ἀποκρίσεων καὶ ἀποκρίσεων καὶ ἀποκρίσεων καὶ ἀποκρίσεων
 καὶ ἀποκρίσεων καὶ ἀποκρίσεων καὶ ἀποκρίσεων καὶ ἀποκρίσεων καὶ ἀποκρίσεων
 καὶ ἀποκρίσεων καὶ ἀποκρίσεων καὶ ἀποκρίσεων καὶ ἀποκρίσεων καὶ ἀποκρίσεων

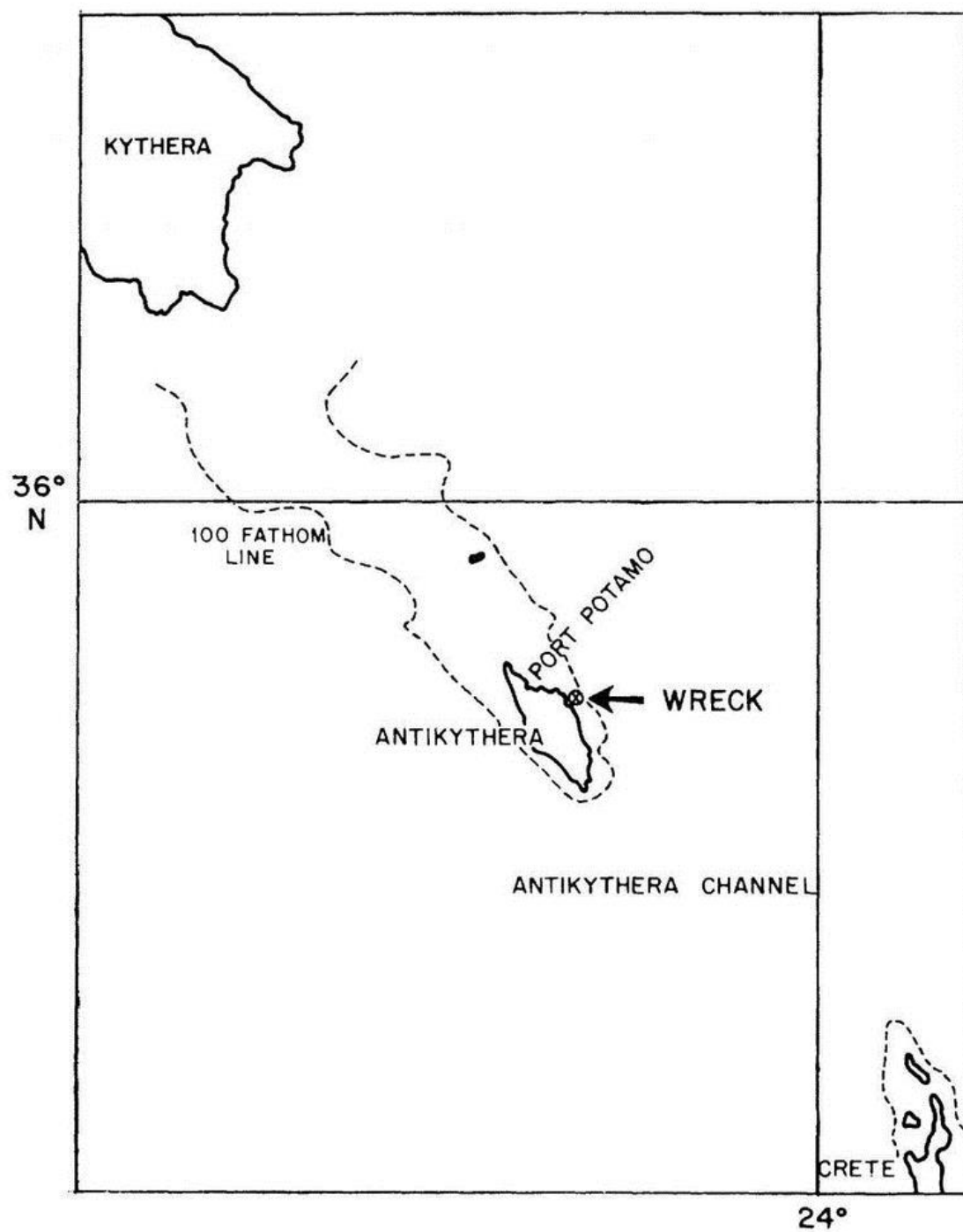
Ὁ ὑποκρῶν
 Σ. Σ. Στάη.

- Το σημείο του αρχαίου ναυαγίου

Ο ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΗΣ ΤΩΝ ΑΝΤΙΚΥΘΗΡΩΝ. ΧΡΗΣΤΟΣ ΛΑΖΟΣ, 1994

- Το σημείο του αρχαίου ναυαγίου (μεγέθυνση)

Ο ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΗΣ ΤΩΝ ΑΝΤΙΚΥΘΗΡΩΝ. ΧΡΗΣΤΟΣ ΛΑΖΟΣ, 1994

- **Οι σφουγγαράδες και το καΐκι τους στην περιοχή όπου ανακάλυψαν το ναυάγιο**

Ο ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΗΣ ΤΩΝ ΑΝΤΙΚΥΘΗΡΩΝ. ΧΡΗΣΤΟΣ ΛΑΖΟΣ, 1994

- **Οι σφουγγαράδες της Σύμης βουτούν στο σημείο του αρχαίου ναυαγίου στα Αντικύθηρα**

Φωτογραφικό Αρχείο Εθνικού Αρχαιολογικού Μουσείου

- **Η Λίστα Πληρώματος όπως διασώζεται**

Ίδιοκτήτης τοῦ σπογγαλιευτικοῦ πλοίου Φώτιος Λενδιακός.

Κυβερνήτης Δημήτριος Κοντός, γαμβρός του.

Δύται : Ἰωάννης Ροδίτης, Γεώργιος Μουντιάδης, Κυριακός Μουντιάδης, Ἡλίας Ζυκοπάντης, Κωνστ. Καλαφάτης, Γεώργιος Θ. Κρητικός (Τουρκοκρῆς νεοφώτιστος) καὶ Βασίλειος Ἰωάν. Ζουρούδης.

Ναῦται : Νικόλαος Λενδιακός, Φιλήμων Κουμπουριός, Τρῶριζος... Ἰταλός, Σωτήριος Παπᾶ Καλοδούκας, Ἰωάννης Παπᾶ Καλοδούκας, Φώτιος Κοντός, Μερκούρης Καραγιάννιος, Νικήτας Φασσάκης, Ἰωάννης Α. Φωτάρης, Σταυρῆς Μιχαλοῦτζος, Κώστας Σταυρῆ Χάης καὶ Γιάγκος Νικολάου Διάκου Γεωργακιοῦ.

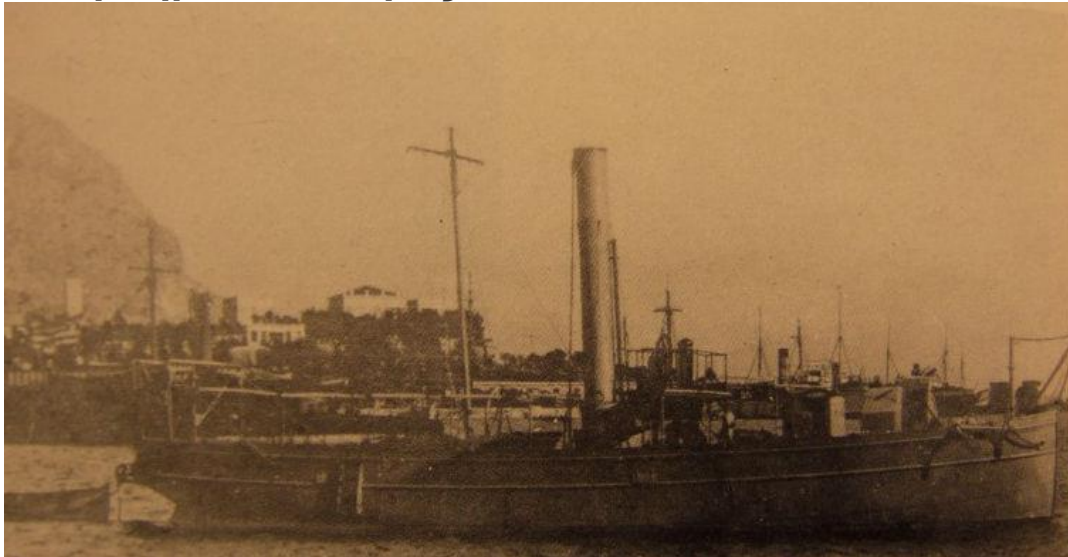
“ΣΕΛΙΔΕΣ” – ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΛΥΚΟΥΔΗΣ, 1920

- **Εκπρόσωποι της Κυβέρνησης, άνδρες του Πολεμικού Ναυτικού και σφουγγαράδες πάνω στο «Μυκάλη»**

Φωτογραφικό Αρχείο Εθνικού Αρχαιολογικού Μουσείου

- Η ατμοημιολία «Σύρος»

Φωτογραφικό Αρχείο Εθνικού Αρχαιολογικού Μουσείου

- Η Ελλάδα του 1897

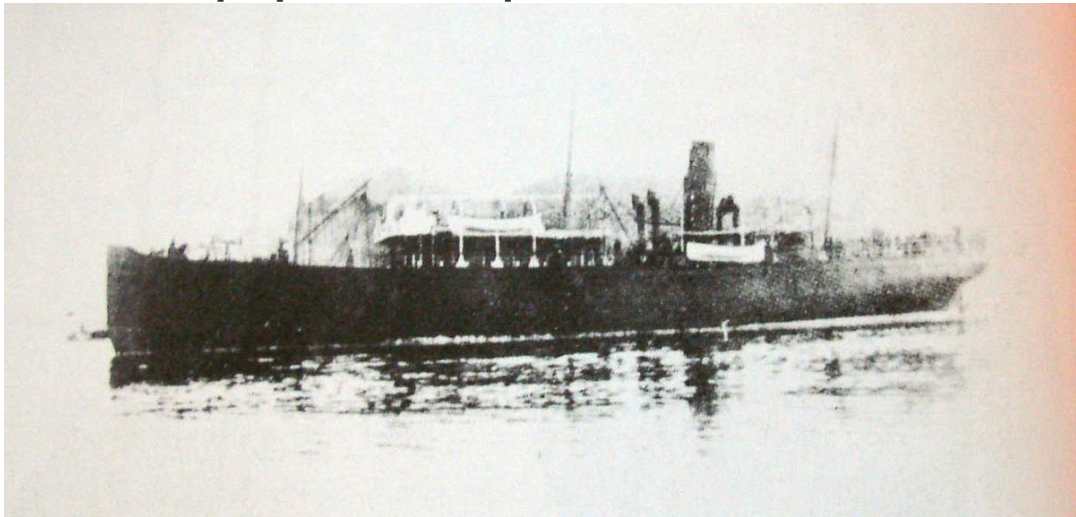
Από το προσωπικό αρχείο του Στέργιου Κοντού

- Τα παράλια της Μπαρμπαρίας. 1861

Από το προσωπικό αρχείο του Στέργιου Κοντού

- Το σπλιταγωγό «Μυκάλη». 1900 - 1901

Ο ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΗΣ ΤΩΝ ΑΝΤΙΚΥΘΗΡΩΝ. ΧΡΗΣΤΟΣ ΛΑΖΟΣ, 1994

- Από την εφημερίδα Σκριπ

ΑΙ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΕΣ ΤΗΣ ΘΑΛΑΣΣΗΣ

Τὸ Ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας εἰδοποίησε τοὺς δέιτας, οἵτινες ἀνεκάλυψαν ἐν τῇ θαλάσσῃ τὰ χάλκεια ἀγάλματα, ὅτι θὰ τοῖς προσφέρῃ τὸ ἥμισυ τῆς ἀξίας τῶν ἀνακαλυφθησομένων ἀρχαιοτήτων καὶ πλέον ἴσως, εἰάν θελήσῃ νὰ ὑποδείξῃσι τὸ μέρος εἰς ὃ εἶδον τὰς ἀρχαιότητας καὶ ἐργασθῶσι διὰ τὴν ἀνέλκυσίν των.

Ἡδὴ ἀναμένεται ἡ ἀπάντησις τῶν δυτῶν καὶ εἰάν αὕτη εἴναι καταφατικὴ θὰ διατάξῃ τὸ Ὑπουργεῖον ὅπως ἀρχίσῃ ἡ πρὸς ἀνέλκυσιν ἐργασία.

- Ο Στέργιος Κοντός, απόγονος του καπετάνιου Δημήτριου Κοντού

Από το προσωπικό αρχείο του Στέργιου Κοντού

- Κατάδυση με σκάφανδρο

Ο ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΗΣ ΤΩΝ ΑΝΤΙΚΥΘΗΡΩΝ. ΧΡΗΣΤΟΣ ΛΑΖΟΣ, 1994

Το κόστος

Το εγχείρημα, όπως γίνεται εύκολα αντιληπτό, δεν ήταν άνευ ζημιών και απωλειών. Όπως ανέφερε ο καπετάνιος σε τετρασέλιδη επιστολή του προς τον τότε πρωθυπουργό, Ελευθέριο Βενιζέλο, τον Μάιο του 1914, ο ίδιος είχε ζημιωθεί 14.500 χρυσές δραχμές, εφόσον είχε χρεωθεί ο ίδιος τον εξοπλισμό, την αμοιβή των δυτών, του πληρώματος και είχε αναγκασθεί να εγκαταλείψει την Σύμη και την σπογγαλιεία για περισσότερο από ένα χρόνο. Ήταν τόσα πολλά τα έξοδα της ανέλκυσης της οποίας είχε αναλάβει ο Δημ. Κοντός με αποτέλεσμα να μην μπορέσει να ανακάμψει οικονομικά. Επίσης, όταν επέστρεψε στη σπογγαλιεία, υπέστη παράλυση στη διάρκεια κατάδυσης.

Το «κλειδί» του εγχειρήματος ήταν η αυτοθυσία των σπογγαλιέων, που εργάστηκαν σε αντίξοες καιρικές συνθήκες, με αποτέλεσμα την απώλεια του δύτη Γ. Κρητικού και την αναπηρία άλλων δύο δυτών. Στις 9 Μαΐου 1901 ο Κουρουνιώτης σε τηλεγράφημα λιτά ανακοίνωσε ότι: «Κατά τήν ἐργασίαν ἀπέθανεν ὁ δύτης Γεώργιος Κρητικός ἢ Νεοφώτιστος», ενώ σε αντίστοιχο ύφος ήταν και η αναφορά προς την Εφορεία Αρχαιοτήτων στις 31 Μαΐου 1901: «...ἡ ἐργασία ὁμως βαίνει πολύ βραδέως, ἔνεκεν τῆς ἀσθενείας τινῶν δυτῶν, οἵτινες νοσηλεύονται. Ἐργάζονται δέ μόνον πέντε».

Οι δύτες καταδύονταν σε βάθος 65-70 μέτρων, όπου παρέμεναν ως και 5 λεπτά, ενώ χρειάζονταν επιπλέον τρία λεπτά για την ανάδυση και την κατάδυση. Ως εκ τούτου, πραγματοποιούσαν πολλαπλές καταδύσεις καθημερινά, αντιμέτωποι με τις αντίξοες καιρικές συνθήκες, με το βάθος, με την ιλύ του βυθού, αλλά και με το μεγάλο βάρος των αντικειμένων. Στο τέλος του χειμώνα του 1901 ήταν προφανής η σωματική καταπόνηση τους και δικαιολογημένα τα αιτήματά τους για διαστήματα ανάπαυλας.

Ακολουθεί η **λίστα των μελών των πληρωμάτων**, χωρίς τη δουλειά των οποίων ο θησαυρός των Αντικυθήρων θα είχε παραμείνει στον βυθό της θάλασσας.

- Ιδιοκτήτης του σπογγαλιευτικού πλοίου: Φώτιος Λινδιακός
- Κυβερνήτης: Δημήτριος Κοντός (γαμπρός του πλοιοκτήτη)
- Δύτες:
- Ιωάννης Ροδίτης
- Γεώργιος Μουντιάδης
- Κυριάκος Μουντιάδης
- Ηλίας Λυκοπάντης (γνωστός και ως Σταδιώτης*)
- Κωνσταντίνος Καλαφάτης
- Γεώργιος Θ. Κρητικός (Τουρκοκρής νεοφώτιστος)
- Βασίλειος Ιωάν. Ζουρούδης
- * Σταδιώτης: Επονομαζόμενος και Σταδιάτης, λόγω της καταγωγής του από τα Σταδιά της Μ. Ασίας.
- Ναύτες
- Νικόλαος Λινδιακός
- Φηλίων Κουμπουριός

- Τζώρτζος ... Ίταλός (Το επώνυμο δεν διασώζεται.)
- Σωτήριος Παπακαλοδούκας
- Ίωάννης Παπακαλοδούκας
- Φώτιος Κοντός (Αδερφός του καπετάνιου)
- Μερκούρης Καραγιάννιος
- Νικήτας Φασσάκης
- Ίωάννης Α. Φωτάρης
- Σταυρής Μιχαλούτζος
- Κώστας Σταυρή Χάης
- Γιάγκος Νικολάου Διακογεωργιακού

Η βιβλιογραφία, όπως παρατέθηκε από τον Στέργιο Κοντό

- ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ, 1900-1901-1902
- Άρθρα Εφημερίδων. ΕΣΤΙΑ - ΣΚΡΙΠ - ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΤΥΠΟΣ - ΣΦΑΙΡΑ, 1900-1901-1902
- ΤΕΥΧΟΣ 1&2 - ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΦΗΜΕΡΙΣ, 1902
- Ο ΘΥΣΑΥΡΟΣ ΤΩΝ ΑΝΤΙΚΥΘΗΡΩΝ. Ι. Ν. ΣΒΟΡΩΝΟΣ, 1903
- "ΣΕΛΙΔΕΣ" – ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΛΥΚΟΥΔΗΣ, 1920
- Gears from the Greeks: The Antikythera Mechanism – a Calendar Computer from ca. 80 B.C. Derek de Solla Price, 1974
- Ο ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΗΣ ΤΩΝ ΑΝΤΙΚΥΘΗΡΩΝ. ΧΡΗΣΤΟΣ ΛΑΖΟΣ, 1994
- Decoding the Heavens : Solving the mystery of the world's first computer. JO MARCHANT, 2008
- «...ανέφερα εγγράφως...» ΘΗΣΑΥΡΟΙ ΤΟΥ ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ ΑΡΧΕΙΟΥ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ - ΕΘΝΙΚΟ ΑΡΧΕΙΟ ΜΝΗΜΕΙΩΝ, 2008
- ΤΟ ΝΑΥΑΓΙΟ ΤΩΝ ΑΝΤΙΚΥΘΗΡΩΝ. Το πλοίο, οι θησαυροί, ο μηχανισμός. ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ- ΕΘΝΙΚΟ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ, 2012
-

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΑ ΑΡΧΕΙΑ

- Φωτογραφικό Αρχείο Εθνικού Αρχαιολογικού Μουσείου
- Ιστορικό Αρχείο της Αρχαιολογικής Υπηρεσίας/ Ιστορικό Αρχείο Αρχαιοτήτων και Αναστηλώσεων / Διεύθυνση Διαχείρισης Εθνικού Αρχείου Μνημείων, Τεκμηρίωσης και Προστασίας Πολιτιστικών Αγαθών/ ΥΠΠΟΑ.